

פרשת שמות ה'תשפ"ב
גיליון צח'

בִּירְרֵי תוֹרָה

מאוצרותיו של הגאון רבי ישעיהו פלדמן שליט"א

קיום כתב יד מדאורייתא או מדרבנן

אפשר לקיים את השטר דווקא רק על ידי הכרת עדים ולא על ידי דימוי, משום שהקיום הרגיל שחייבה תורה הוא קיום על ידי הכרה שעדים מכירים שזה כתב ידו, הגיעו רבנן וחידשו שלא תמיד צריך שדווקא עדים יבואו לבית דין ויעידו שזה כתב ידי אלא אם יש לנו כתב יד אחר שברור לנו שזה כתב ידו אפשר לדמות, אך תקנה דרבנן זו שמועיל קיום אף על ידי דימוי היא רק היכן שרבנן אמרו שמועיל קיום זה של דימוי אבל היכן שאנו יודעים שצריך קיום ורבנן לא אמרו שאפשר לקיים על ידי דימוי באמת לא יוכלו לקיים על ידי דימוי, שדימוי הוא חידוש דרבנן ואפשר להשתמש איתו רק היכן שרבנן חידשו שמועיל דימוי, והיכן שלא מצאנו שרבנן חידשו דימוי לא מקיימים על ידי דימוי.

וממשיך הטור ומביא את בעל התרומות החולק על רב שרירא גאון וסובר שאפשר לקיים את כתב יד השטר גם על ידי דימוי, ולא צריך דווקא הכרה של כתב יד אלא די דימוי כדי לקיים את השטר, ונראה שלא סבר כדברי רב שרירא גאון שקיום של דימוי מועיל רק היכן שרבנן חידשו שמועיל קיום של דימוי והיכן שלא מצאנו שרבנן יאמרו שמועיל קיום של דימוי לא יועיל באמת קיום של דימוי, הבעל התרומות חולק ואומר שאחרי שרבנן חידשו שמועיל קיום של דימוי תמיד יועיל קיום של דימוי.

קושיית הב"י ושיטת הב"ח והש"ך

ומקשה הבית יוסף (שם, בסעיף ט') על רב שרירא גאון שלעולם מדאורייתא הכתב יד לא צריך קיום ורבנן הגיעו וחידשו שאף

אחרי שביררנו וביארנו בסייעתא דשמיא בטוב טעם את עניין העדים בשטר, מתי נאמנים והאם צריכים קיום, נברר במהות השטר, הכתב יד שבשטר האם בעי קיום מדאורייתא או שמדאורייתא לכתב יד שבשטר יש נאמנות ובעי קיום רק מדרבנן, ומה מהקיומים מועיל בו האם בעי הכרה שיכירו שזה כתב יד הכותב, או שדע בדימוי שיקחו כתב יד אחר וישוו עם כתב יד זה, ויבוארו הדברים בדרכם של המאורות הגדולים שהאירו באורם הנפלא את תורתנו הקדושה.

פלוגתת רב שרירא גאון ובעל התרומות

הטור (בסימן סט') מביא את שיטת רב שרירא גאון הלומד שכתב יד השטר, כלומר שמגיע לפני בית דין שטר הכתוב בו שפלוני חייב לאלמוני כך וכך דמים, אם בית דין רוצה לפסוק על פי שטר זה שפלוני באמת חייב לאלמוני כך וכך דמים חייב בית דין לקיים את השטר שהשטר הוא שטר אמיתי ופלוני הסופר כתב שטר זה, ומבאר רב שרירא גאון איך בית דין מקיים את הכתב יד לראות האם כתב יד זה הוא הכתב יד של הסופר כותב השטרות, על ידי שיעידו עדים בבית דין ויאמרו אנו מכירים כתב יד זה ככתב יד הסופר, כלומר ע"י הכרה שמכירים את הכתב יד שהוא באמת של הסופר או של הלווה, אבל אם אין עדים בעיר שיכולים לזהות את כתב יד מי שכתב זאת אין בית דין יכול לקיים את השטר על ידי דימוי משטרות אחרים שאנו יודעים שאותו כותב שטוענים שכתב שטר זה כתב גם אותם או מכתובות שאותו סופר שטוענים שכתב שטר זה בית דין יודעים שכתב גם את הכתובות, ומבאר רב שרירא גאון מפני מה

הכתב יד בעי קיום, ואם כל הצורך לקיום הוי חידוש דרבנן ולא צורך מדאורייתא מסתבר שנוכל לקיים גם בקיומים המועילים מדרבנן שהוא קיום של דימוי ולא רק בקיומים המועילים מדאורייתא שהוא הכרה, ונראה שהבית יוסף למד בדברי רב שרירא גאון שרבנן חידשו קיום של דימוי שבוודאי לא יועיל במקום שבעי קיום מן התורה ואפי' במקום שבעי קיום מדרבנן לא יועיל קיום של דימוי רק במקום שאמרו רבנן במפורש שמועיל קיום של דימוי, ועל זה מקשה מניין לו לרב שרירא שרבנן הגבילו את הקיום של דימוי רק למקום ששם אמרו, מפני מה לא נאמר דהוי ככל תקנה דרבנן שאם רבנן מתקנים שמועיל קיום על ידי דימוי אנו אומרים שתיקנו זאת לכל קיום שהוא מדרבנן, ומניין לחלק ולומר שלא שרבנן תיקנו זאת רק היכן שכותבים במפורש, ובתירושו באמת מתרץ הבית יוסף שהיות וקיום הוי עניין של נאמנות הקיום גורם לבית דין להאמין בשטר, רק היכן שרבנן חידשו שאפשר להאמין בשטר על ידי דימוי מועיל קיום של דימוי אבל סתם כך במקום שצריך קיום אולי רבנן חידשו שצריך קיום יותר חזק נאמנות יותר חזקה ולכן הצריכו קיום של הכרה ולא הספיק להם קיום של דימוי.

ומקשה הב"ח (שם) על קושיית הבית יוסף שרבנן תיקנו שיועיל קיום של דימוי וא"כ מפני מה שנחלק והיכן שלא כתבו במפורש שיועיל קיום של דימוי לא יועיל קיום של דימוי הרי אם רבנן תיקנו שמועיל קיום של דימוי אמור קיום של דימוי להועיל לכל, ותמה הב"ח שהטעם שלא יועיל קיום של דימוי בכל אלא רק היכן שרבנן תיקנו שיועיל קיום של דימוי הוי משום שרב שרירא גאון כותב בספרו (סימן סו') שלעולם מדאורייתא כל שטר שמגיע לבית דין יש לו דין של נחקרה עדותם, כלומר השטר כשר ואפשר לפסוק על פיו ולא צריך שום קיום להוכיח את כשרות השטר, ורבנן תיקנו שאפילו שטר שמדאורייתא כשר ובית דין יכול לפסוק על פיו צריך קיום, ומבאר הב"ח שבאמת קיום שכל מהות הקיום נובע מדרבנן מועיל קיום דרבנן על ידי דימוי, אבל שטר שמדאורייתא כבר צריך קיום ומדאורייתא כשהשטר מגיע לבית דין לא סומכים על השטר אלא בית דין צריך עדיין לקיים את השטר כדי שיוכל להשתמש עם השטר לא יועיל קיום על ידי דימוי שרבנן חידשו, שקיום על ידי דימוי לא יהיה קיום מדאורייתא, ושטר שצריך קיום מדאורייתא אם יעשו לא קיום על ידי דימוי לא יועיל הקיום לגבי הדאורייתא זה לא נקרא קיום ויצטרכו עדיין את הקיום השני של הכרת השטר כדי שהשטר יהיה מקויים מדאורייתא, וא"כ מה מקשה הבית יוסף שיועיל קיום על ידי דימוי לרב שרירא גאון, אין סיבה שיועיל קיום על ידי דימוי לרב שרירא גאון שבדבר הצריך קיום מדאורייתא לא יועיל קיום מדרבנן, שרבנן תיקנו שיועיל קיום על ידי דימוי רק בשטר שהם עצמם רבנן הצריכו קיום, אבל בשטר שמדאורייתא צריך קיום רבנן לא תיקנו שיועיל קיום על ידי דימוי.

אך הש"ך (שם, ס"ק יב') עונה לב"ח שמי גילה רז זה לב"ח שרבנן תיקנו שיועיל קיום על ידי דימוי רק בשטר שצריך קיום מדרבנן, שמא רבנן תיקנו שיועיל קיום על ידי דימוי בכל האופנים,

שרבנן קבעו ותיקנו שיועיל קיום אף על ידי דימוי הם לא תיקנו דווקא בשטרות שהם עצמם תיקנו שבכלל ייצטרכו קיום ועל שטרות אלו בלבד אמרו שלא צריך קיום על ידי הכרה אלא די בקיום על ידי דימוי, אלא שרבנן קבעו ותיקנו שיועיל קיום על ידי דימוי הם תיקנו שמכאן ואילך כל שטר שצריך קיום לא יהיו חייבים להביא עדים שיכירו את כתב יד השטר אלא אפשר להביא שטרות או כתובות אחרים ולדמות את הכתב יד, וא"כ אפילו בשטר שצריך קיום מדאורייתא רבנן קבעו שקיום נקרא גם קיום על ידי הכרה וגם קיום על ידי דימוי, והקיום על ידי דימוי הושווה בכוחו לקיום על ידי הכרה והיכן שמועיל קיום על ידי הכרה יועיל אף קיום על ידי דימוי.

אלא כותב הש"ך שנראה מדברי הב"ח שלא למד כן שאחרי שתיקנו רבנן שיועיל קיום על ידי דימוי בכל השטרות, אלא הקיום על ידי הכרה הוי קיום יותר חזק מאשר קיום על ידי דימוי, נראה שלמד הב"ח שכל מה שרבנן תיקנו שיועיל קיום על ידי דימוי לא הוי על עצם השטר על מהות השטר אלא הוי על נספחי השטר, כלומר רבנן תיקנו שאם אנו צריכים לאמת את מהות השטר שבאמת פלוני חייב לאלמוני אנו צריכים קיום על ידי הכרה, אך אם אנו צריכים קיום על נספחי השטר כגון שטר שלא בפני בעל דין שצריך קיום מיוחד לא בגלל עצם מהות השטר אלא עקב הסיטואציה שדנים בשטר לא בפני הבעל דין, או שאחד מהעדים נעשה דין שג"כ לא מקיימים את מהות השטר בחלק שפלוני חייב לאלמוני אלא מקיימים בחלק השולי שיש לנו בעיה מסוימת עם העדים שצריך לפתור אותה והיא בעדים, ולכך במקום שאנו דנים בחלק מהות השטר בפלוני חייב לאלמוני בעי קיום חזק והוא קיום על ידי הכרה אך אם אנו צריכים קיום עקב דברים צדדיים שקרו לפתע בכשרות או בתוקף השטר עקב הדינים שחלים על השטר תיקנו רבנן שבאופן זה יועיל קיום על ידי דימוי.

וכעין הדברים הללו אנו מוצאים שכותבם הש"ך (סימן מו' ס"ק י') פעם נוספת, שבתו"ד הוא כותב, שיש הבדל בין כתב יד לכל השטרות, שבכל השטרות יוכלו להשתמש עם השטר אף שלא בפניו של המחייב, משום שדנים על העדים שחתמו על השטר ולא על הממונות שבשטר כלומר לא דנים על המתחייב עצמו אלא רק בעדים (שאם יש עדים השטר שטר והמתחייב חייב בכל אופן לכך אין מה לדין עליו), אך בכתב יד אנו דנים על מהות השטר עצמו על הלווה שחייב לכך אי אפשר לדון בשטר שלא בפניו, חזינן בדברי הש"ך שמחלק בין שטר לכתב יד במהות הקיום שבשטר צריך לקיים את העדים ולכך לדין ע"פ דבריו יוכלו לקיים על ידי דימוי, ובכתב יד שצריך לקיים את מהות השטר לכך לדין ע"פ דבריו לא יוכלו לקיים על ידי דימוי אלא יצטרכו קיום של הכרה.

וממשיך הש"ך ומביא ראיה לשיטתו מדברי הסמ"ע (סימן לה' ס"ק ט') המבאר את דברי הגמ' בכתובות (דף כח') ופסק המחבר (שם, סעיף ג') שבן נאמן לומר על שטר שזה כתב יד אבא, בדווקא על שטר יש נאמנות לבן לומר שזה כתב יד אבא,

אבל על כתב יד סתם אין הבן נאמן לומר שזה כתב יד אביו, וביאור הדבר שבשטר שמדאורייתא בית דין מאמין לשטר אך רבנן הצריכו קיום והסתפקו בקיום חלש שבן יעיד על אביו, אך בכתב יד שצריך קיום מדאורייתא לא הסתפקו רבנן בקיום חלש של בן על אביו, חזינן שוב פעם שבמקום שרבנן תיקנו קיום הסתפקו בקיום חלש, ועל כן כשרבנן תיקנו קיום על ידי דימוי יש לומר שתיקנו את הקיום על ידי הדימוי רק במקום שצריך קיום חלש ולא קיום רגיל.

אך הרעק"א (שם, על דברי הסמ"ע) מקשה על הסמ"ע שמעמיד בשטר בעי קיום מדרבנן לכך די בקיום חלש של בן אמל אביו, וכתב יד בעי קיום מדאורייתא לכך לא די בקיום חלש של בן אצל אביו וצריך קיום חזק יותר, מניין לו לסמ"ע שכתב יד בעי קיום מדאורייתא, הרי בתשובות המיוחסות לרמב"ן (המודפסות בתשובות הרשב"א, סימן כב') מבאר הרמב"ן שלעולם מדאורייתא כתב יד לא בעי קיום מדרבנן כתב יד בעי קיום, וא"כ על מה בנה הסמ"ע שבן לא יהיה נאמן להעיד על כתב יד אביו בכתב יד שצריך קיום יותר חזק מאשר בשטר, הרמב"ן אומר ששטר וכתב יד צריך את אותו קיום, וא"כ צריך להבין מה ההבדל בין קיום של שטר המועיל קיום בן לאביו לבין קיום כתב יד שלא מועיל קיום בן לאביו, והראיה שרצינו להביא מדברי הסמ"ע שחילק בין הקיום של שטר המועיל מדאורייתא לבין הקיום של שטר שאינו מועיל מדאורייתא ירד, ששני השטרות שמדבר הסמ"ע מועילים מדאורייתא ורבנן הם אלו שהצריכו שבית דין יקיימו את השטרות לפני שפוסקים על פיהם.

ביאור הקצוה"ח בשיטת הש"ך ובשיטת הסמ"ע

הקצות החושן (סימן מו' ס"ק ה') מביא את קושיית המהרי"ט (בחלק א' סימן יז') שמקשה על עצם שיטת הש"ך שכתב יד בעי קיום מדאורייתא, שבכל שטר למדנו שמדאורייתא השטר כשר ובית דין יכול לפסוק על פיו ואף להוציא ממון, שאם מגיע שטר לבית דין הוא שטר אמיתי, וטעם הדבר שאין בית דין חוששין לזיוף, שכל שטר המגיע לפני בית דין איך שהשטר מגיע לבית דין הוא מקבל חזקה שאינו מזויף, משום שאם אדם מזייף שטר הוא חושש להגיע בעצמו לבית דין מול הנתבע ולטעון בשקר גמור עם שטר מזויף שנתבע זה חייב לו כך וכך, ולכך כשאדם מגיע לבית דין עם שטר הכתוב בו שפלוני חייב כך וכך דמים יש חזקה על השטר שהוא שטר אמיתי שטר כשר ואינו שטר מזויף, והיות ולכל אדם המגיע עם שטר לבית דין יש לו חזקה שלא זייף את השטר, ולשטר יש חזקה שלא זייף, לכך מדאורייתא לכל שטר המגיע יש לו כוח ממש כמו נחקרה, (ובוארו הדברים בהרחבה במאמרים הקודמים, ודבר זה הוי אף כשיטת הרמב"ם שהבאנו שסבר שבאמת אין דין נחקרה על שטר המגיע לבית דין, וכל שטר המגיע לבית דין יש עליו חשש מזויף וצריך קיום מדאורייתא, ולא שיש נחקרה ממש).

וא"כ לפי זה בכתב יד המגיע לפני בית דין יש לכתב יד חזקה זו שכתב יד זה לא זויף, שהרי אות אותה סיבה שיש חזקה בשטר שאדם חושש לתבוע בעצמו מול הנתבע עם שטר מזויף אפשר לומר בכתב יד שאדם חושש לעמוד לפני בית דין עם כתב יד מזויף, אלא כל שטר המגיע לפני בית דין יש לכתב יד חזקה שכתב יד זה לא זויף, וא"כ מפני מה שכתב יד יצטרך קיום מדאורייתא, הרי מה שונה כתב יד משטר, שהרי אם על הסיבה שבשטר שאמרנו שיש לו דין נחקרה וכשר מדאורייתא וצריך קיום רק מדרבנן רק בגלל הסיבה שיש לו חזקה שלא זויף, את אותו חזקה יש גם לכתב יד, וא"כ מה ראה הש"ך לומד בשטר שצריך קיום רק מדרבנן, וכתב יד שיצטרך קיום מדאורייתא, אם הסיבה הגורמת לשטר שיצטרך קיום מדרבנן ישנו גם בכתב יד, וא"כ מפני מה החזקה שאין השטר מזויף גורם לשטר שיצטרך קיום רק מדרבנן ובכתב יד שיש לו גם חזקה זו שאינו מזויף יצטרך השטר קיום מדאורייתא, מה שונה שטר שבעי קיום מדרבנן לכתב יד שבעי קיום מדאורייתא, או שגם שטר וגם כתב יד יצטרכו קיום מדאורייתא שאין החזקה שהשטר אינו מזויף משפיעה על הצורך לקיום, או שגם שטר וגם כתב יד יצטרכו קיום מדרבנן שלשניהם יש חזקה שאינם מזויפים.

אלא מחלק הקצות החושן ולומד אחרת מהש"ך שאמנם מלמעלה נראה שאין שום הבדל וחילוק בין כתב יד לשטר, אך במבט לפרטים מה קורה לחזקה שהשטר אינו מזויף ומה קורה לכתב יד שאינו מזויף יעמוד מול עינינו הבדל נפלא שיבאר לנו מפני מה סבר הש"ך ששטר בעי קיום מדרבנן בלבד אך כתב יד יצטרך קיום מדאורייתא, שבכל שטר המגיע לפני בית דין אמרנו שמייד מקבל חזקה שהשטר אינו מזויף, ואם השטר אינו מזויף גם העדים החתומים על השטר הם עדים אמיתיים וא"כ ברגע שבית דין יודעים שהעדים הם עדים אמיתיים עקב החזקה שהשטר לא זויף ואם השטר לא זויף כל מה שכתוב בשטר הוא אמת ונכון ולכן גם העדים הכתובים על השטר הם עדים אמיתיים ובאמת חתמו על השטר, וא"כ יש גם נחקרה עדותם בבית דין, יוצא ששטר הבא לפני בית דין זוכה לכעין שני מעלות התלויות זה בזה, הוא זוכה למעלה הראשונה שמקבל חזקה על השטר שאינו מזויף, וכן מקבל עוד מעלה שהחזקה גורמת לכעין דין נחקרה שכעין נחקרה עדותם של העדים, ולכן שטר כזה שיש לו חזקה שאינו מזויף ויש לו אף נחקרה עדותם של העדים, שנחקרה עדותם הוי כעין קיום ולכן מובן שמכאן והילך צריך שטר זה רק קיום מדרבנן ולא מדאורייתא, מפני כשהשטר מגיע לבית דין הוא כבר במעלה יתירה מאחרים שיש לו גם חזקה שאינו מזויף וגם נחקרה עדותם של העדים מובן שצריך להוסיף רק קיום דרבנן ויכול להיות קיום חלש בלבד.

אך בכתב יד המגיע לפני בית דין באמת באותו רגע שמגיע הכתב יד לפני בית דין הכתב יד מקבל מייד חזקה שאינו מזויף והוא כתב יד אמיתי, אך עדיין היות ובכתב יד יש רק את כתב יד הלווה שהוא מתחייב לפלוני ואין עדים שמעידים בו הכתב יד לא מקבל את המעלה השנייה שקיבל השטר והוא שנקרה עדותם של העדים, שהרי אין עדים בכתב יד, יוצא שכתב יד

הבא לפני בית דין הוא מקבל אך ורק חזקה שאינו מזויף ולא מקבל נחקרה עדותם, ועל כן ברגע שלכתב יד יש באמת חזקה שאינו מזויף זה גורם לנו להאמין יותר לכתב יד, אבל עדיין להוציא ממון אי אפשר להוציא על ידי כתב יד שסיבת נאמנותו היחידה היא חזקה שעל ידי חזקה לא מוציאים ממון, ועל כן אם רוצים להוציא ממון על ידי כתב יד צריך עדיין קיום מדאורייתא, שהרי ללא קיום מדאורייתא אין לי סיבה להוציא ממון על ידי הכתב יד שהנאמנות היחידה שלי עליו זה החזקה שחזקה אינה מוציאה ממון.

יוצא מדברי הקצות החושן ביאור אחר בשיטת הש"ך, ששטר בעי קיום רק מדרבנן שכל שטר המגיע לבית דין יש לו שני מעלות המעלה הראונה היא החזקה שהשטר אינו מזויף, והמעלה השניה היא שיש נחקרה על העדים שבשטר, והנחקרה היא סיבה מספקת המספיקה להוציא ממון, ולכן הצריכו רבנן רק עוד קיום והסתפקו בקיום חלש, מה שאין כן בכתב יד שיש לו רק מעלה אחת של חזקה שאין הכתב יד מזויף, אך מעלה זו של חזקה אינה מספקת בשביל שיוכלו להוציא ממון על ידי כתב יד זה, לכך אם רוצים להוציא ממון על ידי כתב יד זה צריך הכתב יד לעבור קיום חזק המועיל מדאורייתא.

והקצות החושן עצמו לומד אחרת מדברי הש"ך וסובר שכתב יד הוא כשטר, ובעי קיום אך ורק מדרבנן, משום שהחזקה שיש לכתב יד שאינו מזויף מספקת כדי שלא יצטרכו קיום מדאורייתא.

וברוח דברים אלו ממשיך הקצות החושן ודן בראיית הש"ך מדברי הסמ"ע מפני מה לא נאמן בן להעיד על כתב יד אביו האם הוא כתב ידו או לאו ולהוציא ממון, והביא ראיה משום שעדות הבן על האב הוא קיום חלש וכתב יד בעי קיום חזק ולכן בכתב יד לא יועיל עדות הבן על האב, ודוחה הקצות החושן ראיה זו

שהסמ"ע עצמו בהמשך דבריו מביא טעם אחר מפני מה לא נאמן הבן להעיד על כתב יד אביו, משום שהבן הוא קרוב של אביו ויש לו פסול של קרוב לכן הוא לא יכול לאמת את כתב יד אביו, כלומר עצם זה שהבן מקיים את כתב יד אביו מצד הקיום הבן נאמן, אך יש בעיה צדדית שהבן לא יכול לעשות קיום זה משום שהו קרוב וקרוב לא יכול לקיים את כתב יד קרוב.

ומביא הקצות החושן ראיה שהסמ"ע סובר להיפך שבכתב יד יועיל קיום חלש המועיל רק מדרבנן, שהסמ"ע (בסימן קי"ס"ק כו') כותב שאם הכתב יד המגיע לפני בית דין הוא כתב יד הניכר לבית דין שאותו מתחייב כתבו, בית דין יכול לסמוך על הכרתם ולקיים את השטר ולחייב את המתחייב ע"פ כתב יד זה, ולכאן לשיטת הש"ך שכתב יד מקבלים רק בפני המתחייב וצריך קיום מדאורייתא היאך יועיל קיום זה של הכרת הדיינים הרי צריך שיקיימו את הכתב יד בפני המתחייב, וא"כ היאך על ידי הכרת הדיינים ללא קיום ושלא בפני המתחייב בית דין יוכלו לחייב על פי כתב יד זה, ועוד היאך הדיינים יכולים להכיר את הכתב יד הרי כלל ידוע היא שהאין עד נעשה דיין וכאן הדיינים הם גם העדים המעידים על השטר שהוא כתב יד המתחייב, אלא מוכרח מדברי הסמ"ע שאומר שהדיינים יכולים להכיר את כתב יד המחבר, שסובר ששטר וכתב יד דינם שווה ושניהם צריכים קיום רק מדרבנן ולכך די להם בקיום חלש, כגון דימוי והכרת הדיינים.

היוצא לדינא כתב יד האם בעי קיום מדאורייתא או מדרבנן, והנפק"מ שאי בעי קיום מדאורייתא לא יועיל קיום על ידי דימוי או כל קיום חלש אחר, ואי בעי קיום מדרבנן די בכל קיום שהוא. רב שרירא גאון הב"ח והש"ך ואף הסמ"ע לשיטת הש"ך סברו כאחד דכתב יד בעי קיום מדאורייתא, ולשיטת בעל התרומות ולקצוה"ח אף לסמ"ע כתב יד בעי קיום רק מדרבנן.

נר זכרון

הגיליון לעילוי נשמת

איש היקר שבערכין, שהעמיד דורות של תלמידים בדרך ישראל סבא, אהוב על הבריות ומכבדן, השכים והעריב לבית הכנסת במס"נ וקבע עיתים לתורה.

הרה"ח ר' עקיבא אלעזר בן הרה"ח שמחה יעקב הלפגוט ז"ל
חוגגתו מרת חיה ריבה בת הרה"ח יעקב אפרים פישל ע"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

להערות והארות, ולהצטרפות לרשימת התפוצה

ניתן לפנות למכון "בירורי תורה"

bt154154@gmail.com

נכתב ונערך ע"י י.פ.